

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 26.10.2004
KOM(2004) 711 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

dėl būsimos ES Energetikos iniciatyvos plėtros ir AKR šalių energetikos fondo įkūrimo

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

dėl būsimos ES Energetikos iniciatyvos plėtros ir AKR šalių energetikos fondo įkūrimo

1. ĮVADAS

Energija svarbi bet kokioje žmogaus veikloje, o galimybė naudotis šiuolaikinės energetikos paslaugomis yra socialinio ir ekonominio vystymosi prielaida. Tačiau šiandieniniame pasaulyje galimybės naudotis energijos ištekliais nėra paskirstytos vienodai ir teisingai.

Tuo metu, kai EBPO (angl. OECD) šalys, suvartojančios 70 % pasaulyje pagaminamos energijos, sumažino savo priklausomybę nuo energetinių krizių, besivystančios šalys yra vis labiau pažeidžiamos. Apskritai jos yra labiau priklausomos nuo naftos importo ir naudoja dvigubai daugiau naftos tam pačiam ekonominiam rezultatui pasiekti. Be to, energijos kainų svyravimai daro didesnę poveikį jų ekonomikai, nes šios šalys yra finansiškai silpnos. Pagaliau galimybę naudotis šiuolaikinės energetikos paslaugomis dažniau turi miestai ir pramonės centrai. Ribota galimybė naudotis aukštos kokybės patikimomis energetikos paslaugomis yra didelė kliūtis skurstančių gyventojų ekonominiam bei socialiniam vystymuisi. Be to, nuo oro taršos, atsirandančios dėl tradicinių energijos šaltinių ir nepakankamų normų, kurios taikomos šiuolaikiniuose energetikos įrenginiuose, nukenčia daugiausiai vargingai gyvenantys žmonės.

Pripažindama, kaip yra svarbu skurstantiems gyventojams suteikti geresnes galimybes naudotis energijos ištekliais, Pasaulio viršūnių susitikime dėl darnaus vystymosi (PDVF Pasaulio darnaus vystymosi forumas; angl. WSSD) ES pradėjo ES energetikos darnaus vystymosi ir skurdo mažinimo iniciatyvą (ESEI; angl. EUEI). ESEI tikslas – padėti pasiekti Tūkstantmečio plėtros tikslus (TPT; angl. MDG) skurstantiems gyventojams teikiant jų poreikius atitinkančias, prieinamas ir ilgalaikes energetikos paslaugas. Nuosavybės perleidimas naudos gavėjams yra lemiamas sėkmės veiksnys.

ESEI yra bendras Komisijos ir valstybių narių bandymas suvienyti atskirų šalių plėtros politiką bei veiksmus ir taip pasiekti naujų rezultatų. Ši iniciatyva vykdoma dialogo ir ypatingo bendradarbiavimo su besivystančiomis šalimis būdu, įskaitant bendradarbiavimą su pilietine visuomene, privačiu sektoriumi ir finansinėmis institucijomis. Nuo Johanesburgo susitikimo ESEI padarė pažangą. 2003 m. lapkritį Nairobyje vykusio ESEI konferencija „Energija Afrikai“ padėjo Afrikai perimti minėtą iniciatyvą, nustatydama svarbiausius prioritetus. Dialogas su besivystančiomis šalimis parodė, kad ES į šią sritį turėtų investuoti žymiai daugiau išteklių.

Šio komunikato tikslas yra išaiškinti, kaip ESEI ateityje galėtų veiksmingiau reaguoti į AKR šalių prašymus. Siekdama labiau susitelkti ir atkreipti dėmesį į energetikos ir skurdo problemas bei numatyti geresnį jų sprendimo planą, Komisija siūlo bendru atitinkamų ES ir AKR institucijų sprendimu skirti 250 milijonų eurų AKR-ES energetikos fondui įsteigti.

2. ENERGETIKOS IR SKURDO PROBLEMOS

Šiuo metu maždaug 2 milijardai pasaulio gyventojų – daugiausiai susitelkę besivystančių šalių kaimiškose vietovėse bei priemiesčiuose – neturi galimybės naudotis šiuolaikinės energetikos paslaugomis. Centrinė ir Pietų Afrika yra ryškus nelygybės energetikos srityje pavyzdys, nes daugiau kaip 80 % gyventojų turi ribotą galimybę naudotis šiuolaikinėmis energijos formomis. Socialiniam ir ekonominiam skurstančių bendrijų vystymuisi trukdo ar net visiškai užkerta kelią dabartinis netvarus energijos naudojimas – energetiniams tikslams jos daugiau naudoja medieną ir kitas biomasės formas, o ne kitas sunkiai prieinamas ir brangias energijos formas, pavyzdžiui, elektrą bei skystąjį kurą.

Energetika ir skurdo mažinimas: Galimybė naudotis tinkamomis, prieinamomis ir ilgalaikėmis energetikos paslaugomis yra būtina sąlyga daugeliui plėtros tikslų sveikatos, švietimo, šilumos, apšvietimo, transporto, žemės ūkio, pramonės gamybos ir šiuolaikinių ryšio priemonių srityse pasiekti. Šis tarpusavio ryšys buvo pripažintas PDPF sudarytame Johannesburgo vykdomajame plane, kuriame įrodytas ryšys tarp galimybės naudotis energijos ištekliais ir TPT įgyvendinimo, pažymint, kad galimybė naudotis energijos ištekliais padeda mažinti skurdą.

Galimybė naudotis energijos ištekliais: Galimybės naudotis energijos ištekliais užtikrinimas yra sudėtingas uždavinys, kurio negalima palikti spręsti vien tik rinkos jėgoms. Būtni suderinti visuomeninio sektoriaus veiksmai. Be to, yra daugybė interesų grupių (pradedant neturtingomis bendruomenėmis ir baigiant vietine valdžia, šalies vyriausybe bei tarptautinėmis kompanijomis), energijos šaltinių ir techninių galimybių, kurios skiriasi priklausomai nuo vietovės. Nėra vieno visiems tinkančio energetikos paslaugų teikimo recepto.

Bendrieji energijos rinkų bruožai: Nepaisant to, kad EBPO šalys sugebėjo sumažinti priklausomybę nuo naftos krizių, besivystančių šalių priklausomybė išaugo. Besivystančios šalys naudoja vidutiniškai dvigubai daugiau naftos tam pačiam ekonominiam rezultatui pasiekti negu EBPO šalys. Be to, tų šalių finansinė padėtis lemia, kad joms sunkiau išverti naftos rinkų krizes.

Energetikos finansai: Beveik pusė pasaulinių investicijų, reikalingų padidinti ir išlaikyti tiekimo pajėgumą iki 2030 metų, skiriamos besivystančių šalių poreikiams. Privataus ir užsienio kapitalo poreikis energetikos sektoriuje bus didesnis nei kada nors iki šiol. Tačiau investicijų rizika pastebimai auga, ypač jei kalbėsime apie skurstančių vartotojų galimybes naudotis energijos ištekliais. Visuomeninis arba Oficialiosios plėtros pagalbos (OPP, angl. ODA) kapitalas turi išnaudoti naujas galimybes pagreitinti ir palengvinti investicijų srauto nukreipimą į šį sektorių.

Išsamesnės informacijos ieškokite priede.

3. ES POLITIKOS APŽVALGA

Kalbant apie plėtros pagalbą, ypač reikia atsižvelgti į lemiamą energetikos vaidmenį mažinant skurdą. Nors PDPF ir daug pasiekė sugražindama energetikos klausimą į tarptautinius debatus, praktinėje veikloje energetikos problemos nesusilaukė pakankamai dėmesio. Energetikos sektoriui skiriamos lėšos praeitame dešimtmetyje sumažėjo, o ir dabartinės

tendencijos nesikeičia. Palyginti su dešimtuoju dešimtmečiu per keletą paskutiniųjų metų dotacijos besivystančių šalių energetikos sektoriui sumažėjo perpus.

Nepaisant to, kelios ES valstybės narės įtraukė energetikos klausimus į plėtrai skirtas dvišalio bendradarbiavimo programas, kuriose numatytos pagrindinės veiklos kryptys šiuo metu atitinka ESEI tikslus.

Nors energetikos ir nėra tarp šešių Bendrijos plėtros politikos sektoringų prioritetų, su kiekvienu iš jų ji yra tiesiogiai ar netiesiogiai susijusi. Komisijos Komunikate „Europos Bendrijos plėtros politika“¹ pripažįstama energetikos reikšmė skurdo mažinimo srityje. Kalbant apie AKR šalis, nė viena Afrikos ar Karibų jūros šalis dėl energetikos srities į devintąjį Europos plėtros fondą (EPF) tiesiogiai nesikreipė, nors penkios AKR regiono Ramiojo vandenyno valstybės Šalies strategijos dokumentuose energetiką pripažino svarbiausiu bendradarbiavimo sektoriumi.

Pirmą kartą apie ESEI buvo paskelbta Komisijos komunikate dėl išorinių darnaus vystymosi aspektų (KOM(2002) 82). ES valstybės narės savo paramą patvirtino įvairiuose Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Tarybos sprendimuose, kurių dėka Pasaulio viršūnių susitikime dėl darnaus vystymosi buvo sėkmingai pradėta Energetikos darnaus vystymosi ir skurdo mažinimo iniciatyva (ESEI).

Komisijos Komunikate „Bendradarbiavimas su besivystančiomis šalimis energetikos srityje“² yra nustatytos bendradarbiavimo su besivystančiomis šalimis energetikos srityje gairės, kuriose didžiausias dėmesys skiriamas šiems klausimams: būtinoms energetikos sektoriaus reformoms, technologijų perdavimui, paklausos ir pasiūlos šalių bendradarbiavimui, energijos diversifikavimo skatinimui, energetikos tinklų išplėtimo bei sujungimo galimybėms ir kt. Komunikate pabrėžtas ESEI vaidmuo, vykstant šiam bendradarbiavimui.

Po Johanesburgo susitikimo, baigiantis 2003 m., Komunikate „Dėl ilgalaikės plėtros praėjus metams po Pasaulio viršūnių susitikimo: įsipareigojimų vykdymas“³ buvo įvertinta ESEI plėtra. Komisija pripažino ESEI pažangą ir patvirtino, kad iniciatyvą reikia atitinkamai finansuoti. Be to, buvo pripažinta, kad galima gauti papildomų rezultatų suvienijant ESEI ir Johanesburgo koaliciją dėl atsinaujinančios energijos⁴.

2004 m. balandžio mėn. Bendrųjų reikalų tarybos išvadose (8566/04) teigiama, kad ES valstybės narės patvirtino būtinybę iniciatyvai skirti tinkamą finansavimą. Be to, Taryba pripažino, kad reikalingas aktyvesnis Komisijos ir valstybių narių dalyvavimas, siekiant besivystančioms šalims padėti pasiekti Nairobyje vykusioje ESEI konferencijoje „Energija Afrikai“ įvardytus prioritetinius tikslus, ir paprašė Komisijos imtis vadovauti įgyvendinant konferencijos tikslus.

Pasiūlymas sukurti AKR šalių energetikos fondą yra šios politikos dalis ir juo siekiama paskatinti ES toliau vykdyti savo įsipareigojimus. Lėšas energetikos fondui kurti siūloma

---

¹ KOM(2000) 212

² KOM(2002) 408

³ KOM(2003) 829

⁴ 2004 m. birželį JREC narėmis buvo 88 vyriausybės, iš jų 54 - besivystančių šalių. Narės pasirašė JREC deklaraciją, įpareigojančią bendradarbiauti „...neatidėliojant ir iš esmės didinant visuotinį atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą...“.

skirti iš devintojo Europos plėtros fondo (EPF) sąlyginės 1 milijardo eurų sumos, kol 2005 m. kovą įvyksiančiame Tarybos posėdyje bus priimtas galutinis sprendimas.

4. ŠIOS DIENOS PAŽANGA – POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS

ESEI, siekdama geresnių rezultatų, Plėtotės generaliniame direktorate įsteigė sekretoriata bendradarbiavimui skatinti. Iš valstybių narių, Komisijos atstovų ir ekspertų sudaryta Patariamoji grupė tapo pagrindiniu Europos dialogo ir koordinavimo forumu. Europos mastu ESEI dialogas buvo pradėtas aktyviai dalyvaujant ES valstybėms narėms ir Europos Komisijai, kartu buvo įtrauktas Europos investicijų bankas (EIB). EIB pareiškė norą ištirti EPF garantijų ir EIB paskolų derinimo galimybes.

Kadangi iniciatyvos perdavimas naudos gavėjams laikomas raktu į sėkmę, pasibaigus Pasaulio viršūnių susitikimui, ESEI prioritetu tapo dialogo su besivystančiomis šalimis ir regionais užmezgimas.

Afrika: skubusis prioritetas

Tapo aišku, kad jei nebus dedamos rimtos pastangos, tarp jų ir pastangos energetikos srityje, Centrinei ir Pietų Afrikai bus sunku pasiekti TPT. Dalis valstybių narių aktyviai veikia Centrinės ir Pietų Afrikos energetikos sektoriuje, todėl sukaupė vertingos patirties bei įgijo kompetencijos vystant ir įgyvendinant politiką bei taikant strategiją. Šiose šalyse jos veikia kaip ESEI pagalbininkės. Afrikos šalių vyriausybės laipsniškai įtraukia energetikos problemas į skurdo mažinimo strategijas bei didina savo sugebėjimą planuoti ir vykdyti su energetika susijusią veiklą.

2003 m. lapkritį Nairobyje vykusio ESEI konferencija „Energija Afrikai“ yra labai svarbus ESEI dialogo su Afrika etapas, ir joje dalyvavo maždaug keturiasdešimties Centrinės ir Pietų Afrikos šalių vyriausybės atstovai. Pagrindinis tikslas buvo nustatyti prioritetinius veiksmus nacionaliniame ir regioniniame lygyje. Konferencijos rekomendacijose atspindėtas Afrikos šalių vadovavimas darbotvarkei, ir jose pasiūlyti šie prioritetai:

- bendrieji kaimiškųjų vietovių energetikos klausimai ir kaimiškųjų vietovių elektrifikavimas,
- energijos tiekimas namų ūkiui, biomasė ir pakaitalai,
- sektoriaus nacionalinio bei regioninio lygio politika ir strategijos,
- kompetencijos ugdymas visuose lygiuose.

Vėliau numatyta organizuoti ESEI seminarus, skirtus sėkmingo energetikos paslaugų teikimo modeliams ir jų finansavimo bei plataus masto įgyvendinimo būdams nustatyti. Kitos Komisijos finansuojamos priemonės ir toliau skatins dialogą bei prisidės prie veiklos programos sukūrimo:

- regioniniai projektai turi būti finansuojami iš bendrų energetikos srities AKR asignavimų;
- COOPENER (atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimas ir energijos vartojimo efektyvumo didinimas besivystančiose šalyse), Energetikos ir transporto generalinio direktorato vadovaujamos programos „Pažangi energetika Europai“ dalis,

prisidedanti prie projektų, skirtų Centrinės ir Pietų Afrikos energetikos plėtrai sukurti palankią institucinę bazę, bendro finansavimo;

- panašiu būdu Mokslinių tyrimų generalinis direktoratas atsinaujinančios energijos srityje remia skurdo mažinimo ir darnaus vystymosi Afrikoje partnerystę („Partneriai Afrikoje“), į kurią įsitraukė nemažai partnerių iš Europos ir Afrikos.
- Aplinkos generalinis direktoratas remia kelis Johanesburgo atsinaujinančios energijos koalicijos projektus, padedančius ESEI dialogui ir jį stiprinančius, įskaitant darbus, kurie atliekami kuriant naujoviškus finansavimo mechanizmus (t.y. ilgalaikio kapitalo iniciatyvą) ir duomenų bazes, skirtas atsinaujinančios energijos politikai, priemonėms ir duomenų bazėms.

Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno regionai

Mažose salose esančioms šalims energetikos klausimai yra ypač aktualūs. Didelės kuro gabenimo į išsisklaidžiusias salas sąnaudos nulemia vidutinę 20–50 €/kWh elektros energijos kainą palyginti su tarptautine 5 €/kWh kaina, kai tuo tarpu galimybės padidinti energetikos srities veiksmingumą ir naudoti atsinaujinančios energijos išteklius yra neišnaudotos.

Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno salos-valstybės greitai susidomėjo ESEI ir aktyviai dalyvavo dialoge dar iki PDPF. Vėlesnis EB ir Danijos įsitraukimas į AKR Ramiojo vandenyno salose-valstybėse veikiančias tarptautines organizacijas padėjo pagrindą partnerystei su Ramiojo vandenyno šalimis, o EB ir Vokietija panašią veiklą pradėjo Karibų jūroje.

Išsamesnės informacijos ieškokite priede.

5. FINANSINIAI SUNKUMAI IR PAŽANGIŲ PRIEMONIŲ BŪTINYBĖ

Po PDPF buvo pripažinta, kad norint pasiekti Tūkstantmečio plėtros tikslus reikia smarkiai padidinti energetikos ir skurdo mažinimo iniciatyvos finansavimą. Iki šiol energetikos paslaugų teikimas skurstantiems sugebėjo pritraukti tik nežymias privataus kapitalo investicijas. Turėtų būti kuo skubiau naudojamas pažangių ir lanksčių finansavimo priemonių svarto efektas, kylantis naudojant visuomeninių šaltinių ir OPP lėšas, bei pritraukiamos privataus sektoriaus, plėtros bankų ir finansinių institucijų lėšos. Viešojo (valstybinio) ir privataus sektoriaus partnerystė (VPSP; angl. PGP) yra pagrindinė ESEI strategijoje numatyta priemonė, be to, energetikos sektorius siūlo ES ir jos besivystančių šalių partneriams daugybę galimybių dirbti kartu bei bendradarbiauti su privačiu sektoriumi, finansinėmis institucijomis ir pilietine visuomene. Vis dėlto tam, kad būtų imtasi pakankamų, greitesnių ir lankstesnių būdų bei priemonių, įskaitant apsirūpinimo investiciniu kapitalu priemones, reikalingos didesnės pastangos politiniame lygmenyje.

Po Johanesburgo susitikimo ESEI sukūrė tvirtą pagrindą konkretiems veiksams ir dabar yra pasiruošusi dideliame žingsniui į priekį. Tam, kad procesas išibėgėtų ir būtų vykdomi konkretūs pažadai, reikia daug papildomų lėšų. Šias lėšas turėtų suteikti ES, įrodydama, kad vykdo TPT ir Johanesburgo Vykdomajame plane numatytus įsipareigojimus.

Išsamesnės informacijos ieškokite priede.

6. AKR ŠALIŲ ENERGETIKOS FONDAS

Komisija siūlo, kad pirmasis žingsnis šia linkme būtų pakankamas lėšų skyrimas AKR-ES energetikos fondui. Įvertinus EPF lėšų panaudojimo galimybę ir pirmuosius dialogo su interesų grupėmis rezultatus, manoma, kad pirmajame etape užtektų 250 milijonų eurų sumos. Fondas taps lanksčiu, atviru bendram valstybių narių bei kitų donorų finansavimui ir pažangius įgyvendinimo būdus galinčiu įsisavinti įrankiu. Pirma, fondas bus iniciatyvą skatinantis *katalizatorius*, veikiantis kaip informacijos rinkimo, apdorojimo ir platinimo centras, didinantis AKR šalių mokslinio tyrinėjimo ir vadybos įgūdžius, ir, antra, fondas bus *įrankis*, galintis ilgalaikiams projektams ir veiklos sritims suteikti trūkstamą finansavimą.

6.1. Pagrindiniai principai

Uždaviniai: Energetikos fondas turėtų būti vystomas PDPF uždavinių ir TPT vykdymo linkme ir būti susitelktas į sritis, kurioms AKR šalys jau numatė tinkamą nacionalinę energetikos politiką arba kurioms būtina suformuoti gero valdymo principais pagrįstą politiką, kuri yra Skurdo mažinimo strategijos dalis ar panašiai. Be to, energetikos fondas padės šalims sukurti institucinę bei įstatyminę bazę ir pritraukti papildomų finansinių lėšų valstybinio bei privataus sektoriaus partnerystei. Aktyvus šalyse jau dirbančių valstybių narių dalyvavimas ir atitinkamas indėlis irgi stiprintų fondą.

Perėmimas: Perėmimo koncepcija yra energetikos fondo pagrindas. Dalis AKR šalių energetikos ir skurdo mažinimo planui teikia pirmenybę bei pareiškė norą tapti ESEI partnerėmis. ESEI veikla turėtų sietis su šalių nacionaline politika bei įsipareigojimais ir kuo labiau pasinaudoti jau vykdoma Skurdo mažinimo strategija. Kai kurios šalys yra pakankamai pažengusios formuojant politikos gaires ir yra pasiruošusios jas įgyvendinti. Kitose šalyse politiką ir strategiją dar reikia vystyti. Vis dažniau suvokiama, kad energetika dar nėra pakankamai pripažinta kaip svarbus skurdo mažinimo veiksnys ir kad energetikos aspektą reikia įtraukti į Skurdo mažinimo strategijas. Šalies mastu veiksmai bus nukreipiami energetikos paslaugų teikimo skurstantiems linkme. Tarptautiniu AKR mastu fondas skatins dialogą su Afrikos institucijomis ir globalinėmis iniciatyvomis, tokiomis kaip Naujoji Afrikos vystymo partnerystė (NAVP; angl. NEPAD) ir Afrikos sąjunga (AFS; angl. AU). Panašūs procesai vyksta ir AKR salų regionuose.

Lankstumas: Siekiant, kad fondo veikla būtų veiksminga, būtinas lankstus požiūris į finansavimą, todėl fondas turi būti atviras šiame sektoriuje veikiančių valstybių narių finansavimui, pajėgus bendradarbiauti su kredito įstaigomis, privačiu sektoriumi, visuomeninėmis tarnybomis ir pilietine visuomene.

Visų pirma, fondui bus skirtos dotacijos, kurios yra stiprus svertas, galintis pritraukti papildomo kapitalo iš EIB ir kitų Europos plėtros finansinių institucijų (EPFI; angl. EDFI), Tarptautinių finansinių institucijų (TFI; angl. IFI), o ypač iš Afrikos plėtros banko (APB; angl. AfDB), Pasaulio Banko (PB) grupės (įskaitant Tarptautinę finansų korporaciją ir Daugiašalių investicijų garantijos agentūrą) bei kitų regioninių finansinių institucijų.

Didžiausias svarto efektas gali būti gautas derinant dotacijas ir kitus šaltinius, remiančius projektų ruošimą, ir investicijoms palankios aplinkos sukūrimą, atliekančios aktyvų vaidmenį kuriant naujas partnerystes tarp bendrijų, nevyriausybinių organizacijų, valstybinio ir privataus sektoriaus ir teikiančios informaciją bei paramą vietiniams ir Europos energetikos paslaugų teikėjams, kuriuos domina investavimas į šį sektorių.

Novatoriškumas: Manoma, kad fondas padės naujoviškai atsakyti į klausimus, kylančius teikiant ilgalaikes energetikos paslaugas skurstantiems ir apimančius naujus finansavimo modelius, kuriuose numatyti įvairūs lėšų šaltiniai (vietiniai ir (arba) tarptautiniai, privatūs ir (arba) valstybiniai), ypač daug dėmesio skirs energijos panaudojimui gamyboje bei pajamas pelną gaunančioje veikloje ir tarptautiniame sektoriuje taikys naują požiūrį, apimančią konkrečiai tikslinei sričiai pritaikytas institucines bei technines alternatyvas. Šios sritys – tai kaimiškųjų vietovių elektrifikacija, decentralizuotos energetikos sistemos, didesnis atsinaujinančios energijos naudojimas, didesnis energijos panaudojimo veiksmingumas taikant švaresnes ir veiksmingesnes kietojo kuro technologijas, veiksmingesnis įprastinės biomasės panaudojimas. Atsižvelgiant į tai, bus visapusiškai iširta Energetikos infrastruktūros fondo ir Vandens infrastruktūros fondo sąveikos galimybė, kartu ir kitų energetikos srities iniciatyvų tarpusavio sąveikų galimybės. Sąveikos su vandens infrastruktūros fondu galimybės yra ypač įdomios, nes abi infrastruktūros nukreiptos į skurstančiuosius, ir bendrų energetikos-vandens programų taikymo sritis yra gana plati.

6.2. Prioritetinės energetikos fondo finansuotinos veiklos sritys

Ilgalaikis infrastruktūros tikslas yra pasiekti, kad tikslinis AKR šalių gyventojų sluoksnis daug daugiau naudotųsi tvariomis energetikos paslaugomis gamyboje bei socialinėje srityje ir tai, kad būtų imtasi svarbių bei pastebimų priemonių siekiant Tūkstantmečio plėtros tikslų, o ypač skurdo mažinimo tikslo. Remiantis EUEI dialogo su AKR šalimis rezultatais, pagrindinis fondo tikslas bus skatinti veiklą, kuria siekiama didinti šiuolaikinės energetikos paslaugų vartojimą kaimiškosiuose Afrikos vietovėse. AKR salų valstybėse fondo veikla teiks naudą energetikos veiksmingumo ir atsinaujinančios energijos srityse. Lėšos AKR regionams bus paskirstomos remiantis bendraisiais Kotonu (*Cotonou*) susitarimo principais.

6.2.1. 1 prioritetinės veiklos sritis: Energetikos paslaugų teikimas

Didžiausia fondo lėšų dalis bus skirta pasiekti kuo daugiau kaimiškųjų vietovių gyventojų ir suteikti jiems geresnes galimybes naudotis šiuolaikinės energetikos paslaugomis. Pirmenybė bus teikiama tiems, kuriems tokios paslaugos išvis neteikiamos, gyvenantiems išsibarsčiusiose kolonijose, kaimuose, mažuose miesteliuose, priemiesčiuose ir atokiose salose. Fondas skatins jungtinių paslaugų teikimo projektų finansavimą, lėšų skolinimą iš valstybių narių, kitų donorų, IFI ir privataus sektoriaus. Ši fondo dalis skirta padėti toms šalims ir regionams, kurios yra suformavusios arba šiuo metu įgyvendina tinkamą, gero valdymo principais pagrįstą ir pirmenybę energetikos bei skurdo sritims teikiančią energetikos politiką, kuri yra skurdo mažinimo strategijos dalis. Pasiūlymuose turėtų būti užtikrintas investicijų ekonominis, socialinis ir ekologinis vientisumas, kurio, jei reikia, galima siekti finansuojant institucinę paramą ir lavinant vadybos įgūdžius. Siekiant tenkinti energetinius poreikius, turėtų būti taikomas novatoriškas, pavyzdžiui, integracija tarp sektorių paremtas požiūris. Ypatingas dėmesys pasiūlymuose turės būti atkreiptas į tai, kad dėl investicijų į ilgalaikę energetikos infrastruktūrą šalyse partnerėse per tolesnius dešimtmečius nusistovės tam tikras energijos rūšių derinys, lemsiantis jų būsimą saugumą ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos tendencijas.

6.2.2. 2 prioritetinės veiklos sritis: Palankios aplinkos sukūrimas

Jei šalies valdymo sąlygos nėra tinkamos vykdyti veiklą paslaugų srityje, iki 20 % fondo lėšų bus skirta gero valdymo principais pagrįstai energetikos sektoriui palankios aplinkos plėtrai skatinti. Konkretūs veiksmai priklausys nuo skirtingo atskirų AKR šalių politikos išvystymo ir institucinės struktūros. Šalims, kurioms reikalinga pagalba, fondas padės kurti arba

įgyvendinti tinkamą šalies energetikos politiką ir strategijas, pavyzdžiui, remis skurdo mažinimo strategijas, padės tobulinti institucinę, teisinę ir įstatyminę bazę, didinti interesų grupių kompetenciją, ypač įgyvendinant ir valdant su energetikos paslaugų teikimu susijusias programas, bei padės gerinti stebėsenos ir analizės įgūdžius.

6.2.3. 3 prioritėtinės veiklos sritis: Parama būsimums didelės apimties investicijų programoms

Iki 20 % infrastruktūros fondo bus skiriama parengiamajai veiklai, reikalingai paremti svarbius būsimums investicinius tarptautinio ryšio, tinklų plėtimo ir paskirstymo į kaimiškas vietas planus ir parengti juos IFI, ypač EPB ir EPFI, finansavimui bei darbui su Pasaulio Banku, Afrikos plėtros banku ir privačiu sektoriumi. Kalbant apie Afriką, tinkamas dėmesys bus skiriamas Afrikos Sąjungos ir NAVP prioritetams. Todėl fondas gali prisidėti prie būsimums didelių papildomų investicijų nukreipimo į Centrinės ir Pietų Afrikos ir salų regionų energetikos sektorių. Fondas turi plačias galimybes tapti poveikio priemone, kurios dėka bendra energetikai ir plėtrai skirta kapitalo suma išaugtų.

7. AKR-ES ENERGETIKOS FONDO VALDYMAS

Valdoma turėtų būti visapusiškai atsižvelgiant į Energetikos fondo politikos esmę. Visų pirma šio proceso pagrindas yra darbotvarkės reikalų perdavimas partneriams iš AKR ir jų iniciatyvos teisė. Antra, vykdymo procedūra turėtų būti sudaryta laikantis pagrindinio tikslo – suteikti galimybę neturtingiesiems gyventojams naudotis šiuolaikinės energetikos paslaugomis. Trečia, tam reikia optimaliai išnaudoti teikiamas subsidijas ir siekti kuo geresnių rezultatų, pasinaudojant naujais finansinių šaltinių suvienijimo mechanizmais.

Energetikos fondo vadovybė bus formuojama Komisijos viduje, ir ją sudarys Komisijos pareigūnai, be to, bus galima samdyti ekspertus iš šalies, pavyzdžiui, deleguotus nacionalinius ekspertus, pagal sutartis dirbančius pareigūnus ar panašiai. Bus taikomos dabartinės bendrų ES ir AKR sprendimų priėmimo procedūros.

Valstybės narės bus įtrauktos į fondo plėtrą ir bendrąjį valdymą ir galės užtikrinti, kad jų dvišaliais pagrindais paremta veikla būtų tinkamai derinama su fondo veikla. Dabartinė ESEI valdymo struktūra, įskaitant ir Patariamąją grupę, vėliau bus reformuota į pagrindinį fondo patariamąjį organą, į kurį valstybės narės deleguos savo atstovus. Be to, valstybės narės bus įtrauktos į EPF Komiteto veiklą. Vandens ūkio srityje bus įkurtas ESEI globojamas įvairių interesų grupių forumas, teikiantis aktualią informaciją platesniam, su infrastruktūros veikla susijusių asmenų ratui, ir koordinuojantis jų pastangas šioje veikloje.

Energetikos fondo diegimo gairės bus formuojamos orientuojantis į vandens ūkio fondo kūrimą. Turės būti vadovaujamosi šiais principais: veiksmų darna, svarto veiksmu, srityje veikiančių interesų grupių parama (MS, kitos iniciatyvos). Bus naudojamos šios priemonės:

- Kvietimai teikti pasiūlymus (daugiausia šalies ir žemesnio lygmens investicijų projektams). Prieš kviečiant teikti pasiūlymus, bus tariamasi su EPF komitetu. Pasirinkti projektai ir programos turės sietis su šalies politika šiame sektoriuje, jei tokia yra. Tikimasi, kad šioje srityje jau veikiančios valstybės narės, privatus sektorius ir kitos energetikos iniciatyvos prisidės siūlydamos projektus arba kita pagalbine veikla. EK delegacijos privalės konsultuoti dėl projektų pasiūlymų teikimo ir atlikti veiklos stebėseną.

- Techninės pagalbos projektai, daugiausia dėl mokslinių tyrimų, kompetencijos ugdymo ir institucinės aplinkos kūrimo. AKR šalių prašymai bus nagrinėjami padedant šios srities partneriams. Pirmenybė bus teikiama prašymams dėl tinkamos aplinkos sukūrimo paslaugų teikimo.
- Prašymai dėl mokslinių tyrimų ir kitos veiklos didesnio bendro EIB, EDFI, PB ir privataus sektoriaus finansavimo ateityje bus vykdomi tik remiantis IFI ir šalies-naudos gavėjos prašymais.

Nedidelė energetikos fondo lėšų dalis bus panaudota prisidėti prie AKR-ES energetikos fondo administracinių išlaidų, susijusių su išorės ekspertų samdymu, reklamine veikla, seminarų ir pasitarimų organizavimu, stebėseną, analize ir kt., finansavimo.

8. IŠVADA

Atsižvelgdama į Tarybos sprendimą dėl likusių 500 milijonų eurų skyrimo iš devintojo EPF sąlyginės 1 milijardo sumos ir siekdama užtikrinti ES Johanesburgo įsipareigojimų vykdymą, Komisija prašo Europos Sąjungos Tarybos pritarti 250 milijonų eurų AKR-ES energetikos fondo įsteigimui, jei ateityje Bendrijos AKR-EB Ministrų Taryba nuspręstų įkurti AKR-ES energetikos fondą.

ANNEX

THE ENERGY AND POVERTY CHALLENGES

At present, nearly two billion people in the world – concentrated mainly in rural and peri-urban areas of developing countries - do not have access to modern energy services. A modern, sustainable energy service means that the energy needed to deliver essential services, such as lighting, cooling, heating, cooking, pumping, motive power, telecommunication etc., is provided in a way that is safe, affordable, efficient, reliable, equitable and environmentally sound. On average, per capita electricity consumption in developing countries is barely one-tenth of the consumption in the EU. Sub-Sahara Africa is a dramatic example of inequality in the energy field, with over 80% of the population having limited access to modern forms of energy. Large populations in Asia, particularly South Asia, and in Latin America live under similar conditions. The social and economic development of poor communities is limited or even deadlocked by the present unsustainable use of wood and other forms of biomass for energy purposes, over and above the difficult and expensive access to other forms of energy, such as electricity and liquid fuels.

Energy and poverty reduction: Energy is a sine qua non of the action to combat poverty. Access to adequate, affordable and sustainable energy services is necessary for a good life and to fulfil most development objectives - within health, education, light, heating, transport, agriculture, industrial production and modern means of communication.

The critical connection between energy and poverty alleviation was recognised by the international community at the WSSD in 2002 in Johannesburg. More specifically, the Johannesburg Plan of Implementation (JPOI) established the link between access to energy and the Millennium Development Goals, including the goal on poverty, noting that access to energy facilitates the eradication of poverty. Among the most important links are:

- *MDGs 1 and 7:* Reduce poverty and hunger, and improve access to safe drinking water. Access to energy services facilitates economic development and creates incomes and employment e.g. in agriculture, shops and small enterprises. Energy services can improve access to pumped water for drinking and irrigation of gardens and fields. And energy is needed to cook nearly all human food.
- *MDGs 2 and 3:* Achieve universal primary education and eliminate gender disparity at all levels of education. Improved access to energy services allows women and children (especially girls) to reduce time on gathering firewood, fetching water and cooking food. Electric lighting enables home study and evening classes, and electricity is needed to use educational media and modern communication (ICT) in schools and homes.
- *MDGs 4, 5 and 6:* Reduce child mortality, improve maternal health and combat major diseases. Access to energy is needed for a modern health system, e.g. for refrigeration of vaccines, sterilisation and lighting operating theatres. Cleaner fuels for cooking will reduce indoor air-pollution and the related respiratory diseases, that, according to WHO, kills 1.5 - 2 million women and children every year.
- *MDG 7:* Ensure environmental sustainability. Improved energy efficiency and the use of cleaner and renewable sources of energy can help to achieve a more sustainable use of

natural resources, such as woodlands and other types of biomass, and reduce emissions, thus protecting the local and the global environment.

The important role of energy in poverty alleviation is increasingly recognised also by African governments, e.g. in the context of poverty reduction strategies.

Energy access: Ensuring access to energy services to poor communities is a complex challenge, and, as experience over the past years has shown, it cannot be left to market forces alone to resolve. Concerted action of the public sector is required. Energy, like water, is not a commodity comparable to, for example, industrial or agricultural products. Provision of energy services depends on a multitude of economic and social preconditions, policy frameworks, political circumstances and international, national or local market situations. Many stakeholders are involved, ranging from poor communities to local and national governments and trans-national companies. Energy services can be delivered from many sources and technologies. Geographical conditions are different, even within a country. There is no 'one size fits all' recipe to provide energy services to a particular community.

The global character of energy markets: Internationally traded hydrocarbons have been and still remain the overwhelming mainstay of energy economies of most developed and developing countries. While OECD countries have managed to decrease their exposure to oil shocks, developing countries are more directly exposed to their negative macroeconomic impacts. In addition to being dependent on imported hydrocarbons, their economies are also more energy-intensive than those of developed economies. On average, oil-importing developing countries use more than twice as much oil to produce a unit of economic output as do OECD countries. Moreover, their financial situation (high levels of debt, fragile balances of payment) means that they are less able to weather turmoil on oil markets. Current sustained high prices on oil markets, price volatility and insecurity of supply affect developing countries more than others. Some of these countries spend up to 50% of their trade surpluses on energy imports – with devastating results for their national economies. A mere 10 US\$ per oil barrel price increase can result in a 3% loss of GDP in some Sub-Saharan countries in the first year after the hike.

Energy finance: Energy demand is rising fast in developing countries. Almost half of the global investment required for improving supply capacity and replacing existing and future supply facilities in the period up to the year 2030 is attributed to the needs of developing countries (including China and India). The required investment for Africa alone is approx. 1.2 trillion US\$, as calculated by the IEA. And this is a conservative estimate which would still leave 1.4 billion people without access to electricity in the year 2030. Financing is a huge challenge for the sector, with a marked trend away from financing energy investments from public and ODA budgets. More than ever before, the capital needed in the energy sector will have to be raised from private and foreign sources. However, most investors perceive the risks of energy investment in developing countries as being prohibitive, in particular when it comes to improving access to energy for poor consumers. Public and ODA funding must explore new dimensions and design new approaches if they are to catalyse and facilitate a sufficient flow of investment including the risk capital.

PROGRESS TO DATE - TRANSLATING POLICY INTO ACTION

Since WSSD, the EUEI has made progress on the organisational front and in establishing a dialogue with key stakeholders, in particular developing countries.

The EUEI has established a secretariat within DG Development to stimulate synergy and cooperation. The EUEI Advisory Group, made up of Member States and Commission officials and experts in energy and development, is the main forum for dialogue and coordination of the Initiative. Working groups are established under the Advisory Group, such as the Finance Working Group, which has compiled the strategic paper “Development Capital for Energy Access: Opportunities to Reach the Energy-Poor”.

In the European context, the EUEI dialogue has been undertaken with the active involvement of EU Member States and the European Commission, and has also included the European Investment Bank (EIB).

In this dialogue, EIB has expressed interest in exploring possibilities with the EUEI for combining EDF grants and EIB loans, e.g. where the grant element would be used for identification and preparation of projects, and/or for the drafting of Master Plans and provision of Technical Assistance in support of local administration for the management of EIB financed projects.

In line with the partnership approach and recognising the importance of strong local ownership, the immediate priority for the EUEI after WSSD has been to engage in a dialogue with developing countries and regions that have expressed an interest in the EUEI. A short summary of the progress of the EUEI in different developing country regions is given below.

Africa: an urgent priority

Nearly ten years before the MDG time target, it seems clear that Sub-Saharan Africa will have difficulty in reaching the MDGs unless substantial extra efforts are undertaken, including in the energy field.

ACP Africa is a major priority area for the EUEI, and conditions for increased action are improving. A number of Member States are active in the energy sector in Sub-Saharan Africa, and have built up valuable experience and capacity, both in the development of policies and strategies and in actual implementation. Some of these Member States play the role of EUEI facilitators in the countries where they have energy programmes. Likewise, the World Bank and non-EU donors are active in a number of countries, also with a poverty focus. After Johannesburg, African governments are gradually integrating energy issues into their poverty reduction strategies. And there is an increasing, albeit still limited, capacity in African institutions, NGOs and private sector to plan and implement energy-related activities.

The EUEI “Energy for Africa” conference held in Nairobi, Kenya, in November 2003 was a milestone in EUEI dialogue between Africa and the EU, and was attended by government representatives from about 40 countries from Sub-Sahara Africa. The main objective of the event was to identify priorities for actions at national or sub-regional level in Africa. In preparation for the conference, the EUEI undertook scouting missions or desk studies in several African countries, which prepared the ground for further action. The debate in Nairobi was stimulated by a keynote statement by Commissioner Nielson, linking energy to poverty alleviation and development, and highlighting the problems relating to the traditional use of biomass and the need for rural electrification.

In the Nairobi recommendations, adopted at the conclusion of the conference, the African countries took ownership of this agenda and suggested the following priorities for the EUEI:

- Rural energy in general and rural electrification in particular
- Energy for households, biomass and substitutes
- Strategies and policies for the sector, both at national and at regional level
- Capacity building at all levels.

In order to continue the dialogue and make the Nairobi recommendations operational in a number of countries, sub-regional EUEI workshops will take place in Southern Africa and in West Africa during the coming months. The workshops will focus on successful models for delivery of energy services to rural areas and on how such models can be financed and implemented on a wider scale.

A number of Commission-funded activities further stimulate the EUEI dialogue and contribute to the creation of a framework for action in Africa. These include regional projects to be financed by the intra-ACP allocation to energy with SADC and ECOWAS, as well EUEI-linked projects supported by other Commission services. The COOPENER component of the Intelligent Energy-Europe programme, managed by DG Energy and Transport, co-finances projects aiming at creating the institutional conditions for improved access to energy in Sub-Saharan Africa with a special emphasis on renewable energy and demand management. COOPENER projects are implemented by consortia of African and European partners. Similarly, RTD supports a renewable energy partnership for poverty eradication and sustainable development in Africa ('Partners for Africa') involving a number of European and African partners.

The Caribbean and Pacific

Their remoteness and small markets make small island countries particularly vulnerable in the energy field. The further development of their societies depends to a large extent on access to transportation, ICT and energy. The high cost of shipping diesel oil to dispersed islands brings electricity production costs up to an average of 0.2–0.5 €/kWh, compared to international costs of 0.05 €/kWh. Some islands spend over 75% of their foreign currency earnings on fuel imports. At the same time there is untapped potential for increased energy efficiency and the use of renewable energy.

The island states in the Caribbean and the Pacific took an early interest in the EUEI, and participated actively in the dialogue before WSSD. The "Sustainable energy seminar for ACP Island States within the framework of EC development co-operation", held in June 2001 in the Dominican Republic was an early opportunity to exchange views and establish dialogue.

After WSSD the EC and Denmark engaged in active and positive follow-up dialogue with regional organisations in ACP Pacific island states, leading to the establishment of an EUEI partnership with the Pacific Island Countries. Parallel-financed activities by Denmark and the Commission (the Danish part is already under implementation) will help to establish national energy policies and action plans and will improve the efficiency of national electricity utilities.

A dialogue with the Caribbean Island Countries, through their regional organisation CARICOM, was also initiated, in cooperation between the EC and Germany. The development of a regional energy policy and support for the execution of the Caribbean

Renewable Energy Development Programme, co-financed by Germany, are the targets of this cooperation, which is currently under preparation. There is also increased interest to convert existing central energy generation systems towards a decentralized renewable-based energy system to reduce islands' vulnerability.

Other Regional Components in the EU Energy Initiative

The EUEI is also generating interest outside the ACP area. In the Sustainable Energy Systems programme, DG RTD stimulated a strong North African participation in research related to the quantification and awareness raising of energy external costs, particularly concerning the impacts of energy pollution on human health. The Finnish-sponsored programme "Energy and Environment Partnership with Central America" is the first EUEI activity outside the ACP area, and Austria, through cooperation with the Austrian-sponsored "Global Forum on Sustainable Energy", has involved the EUEI in district heating activities in the Western Balkans. The Global Forum is also involving the EUEI in its activities in Himalayan countries.

THE FINANCIAL CHALLENGE AND THE NEED FOR INNOVATIVE MECHANISMS

Since WSSD there has been a recognised need for a significant increase in funding for energy and poverty in order to achieve the Millennium Development Goals. Work done by the International Energy Agency and the EUEI Finance Working Group has shown that public funding from governments and the international donor community is not sufficient to cover investment needs. And so far, the provision of energy services to the poor has not been able to attract private investment. Innovative and flexible funding mechanisms are urgently required to use the leverage effect of ODA and attract more resources from the private sector, development banks and financial institutions. While the creation of an enabling environment through, for example, regulatory reform and government capacity building remains a key to attracting more energy investment, there are already concrete opportunities to blend public and private capital and make delivery of energy services for the poor happen. These include: energy infrastructure funds, SME support and/or consumer credit programmes, smart subsidies, rural energy funds, market and product development, etc. Furthermore, developing renewable energy sources and transfer of state-of-the-art technologies will considerably contribute to the financial sustainability of actions.

Public-private partnerships (PPPs) are considered to be a promising instrument for growth and economic development in developing countries, and are a core instrument in the EUEI strategy. Infrastructure and especially the energy sector offer numerous possibilities for blending public and private funds. A feasibility study for the creation of an innovative public-private financing mechanism is being finalized by the Commission together with interested Member States and other stakeholders⁵. PPPs will enable the EU and its developing country partners to work together in partnership with the private sector, financial institutions and civil society towards effective delivery of energy services to the poor.

However, with no resources of its own and no significant energy-sector allocations in the development cooperation budgets of the Community, the roll-out of the EUEI may prove too slow to maintain momentum and make a real contribution towards the MDGs. Unless greater

---

⁵ This feasibility study is commonly referred to as the JREC Patient Capital Initiative

efforts are undertaken at the political level to provide adequate, faster and more flexible resources and instruments, the impact of the EUEI will be limited to the possibilities for tapping into resources already allocated to other sectors. This will prevent it from reaching its objectives in the foreseeable future.

Since Johannesburg the EUEI has built a solid base for specific actions and is now ready for a quantum leap. To maintain the momentum and to actually deliver on the ground, substantial additional resources are needed. Such resources should be provided by the EU as a demonstration of its commitments to the MDGs and the Johannesburg Plan of Implementation.